

Studiehæfte

Det Kongelige Teater

Napoli

5. klasses trin - gymnasiet

Indhold

August Bournonville	s. 3
At drømme sig væk ...	s. 4
Naturen drager ...	s. 5
Handlingen i <i>Napoli</i>	s. 7
Elevspørgsmål	s. 9
Mødet med Napoli	s. 10
Det eksotiske Italien	s. 12
Efterbehandling	s. 12
Ballettens ordbog	s. 13

Skolebilletter

Skolebilletter til 40 kr. kan bestilles til alle de spille-dage, der er markeret som skoleforestillinger.
Se www.kglteater.dk for datoer.

Der skal bestilles min. 10 billetter for at opnå skolerabat.

Skolebilletter kan bestilles via formularen på www.kglteater.dk eller på tlf. 3369 6969.

Skolerabatten omfatter: Børnehaver, fritidshjem, SFO'er, folkeskoler, efterskoler, ungdomsskoler, gymnasier, HF-studier og handelsskoler (HHX og HG-studier).

U30

Ønsker I billetter til spilledage uden for de udvalgte skoleforestillinger, kan der bestilles U30-billetter.

U30-billetter giver 65% rabat i forhold til løssalgsprisen.

U30-billetter kan bestilles af alle under 30 år.

For hver 10 bestilte U30-billetter kan der bestilles 1 lærerbillet.

U30-billetter kan bestilles fra 14. august 2006 via www.kglteater.dk, www.billetnet.dk eller tlf. 3369 6969, tlf. 7015 6565.

Introduktion

Napoli er det danske ballet-ikon August Bournonvilles hovedværk, både nationalt og internationalt. Balletten er et strålende eksempel på den positive, danske romantik, hvor kærligheden og godheden altid sejrer over de mørke, farlige kræfter. Balletten, der havde premiere på Det Kongelige Teater i 1842, er et sprudlende festfyrværkeri af romantik og danseglæde, og festdansene fra tredje akt er med tiden blevet Den Kongelige Ballets visitkort.

Dette undervisningsmateriale kan bruges tværfagligt i undervisningen og kan anvendes både som forberedelse til forestillingen og som efterbehandling af det oplevede. Materialet henvender sig til elever i 5.-10. klasse samt gymnasiet og HF. Af denne grund indeholder materialet også tekster af forskellig sværhedsgrad. Basisteksterne i de grå kasser er henvendt til alle. De øvrige tekster er i højere grad henvendt til de øverste klassetrin.

God fornøjelse med balletten – her i hæftet såvel som i teatret!

August Bournonville – ballettens mester

August Bournonville har på mange måder været betydningsfuld for den klassiske ballet i Danmark. Som balletdanser dansede han selv mange gange på Det Kongelige Teaters scene. I dag huskes han dog først og fremmest for de balletter, han skabte som koreograf. En koreograf er den person, der bestemmer, hvilke trin og bevægelser danserne skal udføre for at fortælle handlingen og skildre de enkelte roller i balletten.

Bournonville var meget grundig, når han nedskrev sin koreografi. Han beskrev ned til mindste detalje, hvordan balletten skulle danses. Derfor ligner de Bournonville-balletter, som man i dag kan opleve på Det Kongelige Teater, også meget de balletopførelser, som man kunne opleve på Bournonvilles egen tid.

August Bournonville blev født i København i 1805. Hans far var ansat som balletmester på Det Kongelige Teater. Det blev hurtigt besluttet, at August skulle følge i sin fars fodspor. Dengang var det meget normalt, at sønner fik det samme arbejde som deres far.

August modtog først undervisning af sin far i hjemmet. Senere blev han optaget på balletskolen ved Det Kongelige Teater. Hurtigt viste han et stort talent, og derfor blev det besluttet at sende ham til Paris. I Paris fandtes Europas mest berømte balletskole, og som ung danser kunne man her lære mange nye trin og balletter.

Da Bournonville vendte tilbage til København, blev han efter kort tid ansat som balletmester. Ligesom hans far havde været det før ham. Bournonville var balletmester på Det Kongelige Teater i næsten 47 år. Frem til sin død i 1879 nåede han at skabe mere end 50 balletter. I dag er det dog kun omkring 10 af dem, der stadig bliver opført på teatret. Mange af disse balletter er nu en del af Den Kongelige Ballets vigtigste repertoire.

At drømme sig væk ...

Det København, som Bournonville levede i, var efter datidens målestok en kulturel metropol. På dette tidspunkt boede stadig 90 procent af den danske befolkning på landet, men det var i byen og ikke mindst i Københavns koncentrerede bykerne, at både tidens store kunstnere og det kulturforbrugende borgerskab befandt sig. Denne periode er blevet kaldt for den danske guldalder, en epoke hvor mange af de danske kulturklenodier indenfor billedkunst, litteratur, musik og scenekunst blev til. Kunstneriske og intellektuelle personligheder som H. C. Andersen, Niels W. Gade, Søren Kierkegaard, Adam Oehlenschläger, H.C. Ørsted og August Bournonville havde alle deres faste gang inden for Københavns bymure, hvilket også resulterede i, at tidens nøglepersoner kendte og inspirerede hinanden på tværs af både kunstarter og videnskaber.

Guldalderens motiver indenfor både musik, kunst, litteratur og ballet er romantiske og ikke realistiske fremstillinger af virkeligheden. Kunstværkerne skal i højere grad ses som idealer og drømmeforestillinger om, hvordan verden "i virkeligheden skulle have set ud". Danmark og København havde i flere årtier været stærkt præget af en økonomisk og national depression. Store dele af København var i slutningen af 1700-tallet brændt ned, og i begyndelsen af 1800-tallet var byen udsat for englændernes bombardementer. I 1813 gik den danske stat bankerot, og i 1814 blev Danmark tvunget til at afgive sine landområder i Norge til nabolandet Sverige. Livet i hovedstaden var derfor på dette tidspunkt præget af modgang og trængsel. Kunsten blev af den grund en måde, hvorpå borgerskabet kunne drømme sig væk fra den triste og grå hverdag.

Naturen drager ...

I den danske guldalder var man meget optaget af naturen som motiv. Naturen blev hyldet og portrætteret i billedkunst, litteratur, musik – og også ballet. Man indsamlede folkeeventyr og folkeviser, hvor naturen og mystiske overnaturlige væsner fra naturen spillede en vigtig rolle.

I romantikken og den danske guldalder blev naturen et symbol på de indre kræfter i mennesket. Gennem naturen kunne kunsten illustrere og bearbejde kampen mellem det gode og det onde, for naturen besad både de lyse og gode og de mørke og mystiske sider af livet. I datidens øjne besad naturen en uskyld og sandhed i sin reneste form. Den var levende og uspoleret. Samtidig rummede naturen også drifter og instinkter, og disse var i allerhøjeste grad skadelige for opretholdelsen af de borgerlige dyder.

Tidligere var begreber som kærlighed og romantik noget, der lå langt fra det liv, som almindelige mennesker levede. Man giftede sig af praktiske årsager eller med familiens overlevelse som den vigtigste motivation. Det enkelte menneskes ønsker og følelser var ikke afgørende i forbindelse med ægteskab. På Bournonvilles tid fik kærligheden og forelskelsen efterhånden en større plads i forbindelse med ægteskabet. Det enkelte menneske krævede nu ret til at lade sig styre af følelser og lidenskab. Men hermed kom de borgerlige leveregler også i fare. Dengang var det vigtigt, at unge mennesker fulgte datidens kristne leveregler. Begær og seksualitet var kun noget, som hørte ægteskabet til. Derfor måtte ungdommen opføre sig dydigt og ærbart, og det var meget farligt, ikke mindst for de unge piger, at lade sig lokke af de kropslige glæder, før de var blevet gift.

Naturen som symbol på menneskets indre kamp mellem det ærbare liv og et liv styret af lidenskab kan man finde i flere af Bournonvilles balletter.

Handlingen i *Napoli*

Da tæppet går op, befinder vi os i et lille fiskerleje ved den italienske by Napoli. Det er aften, og havnen summer af liv. Den unge pige Teresina venter spændt på, at hendes kæreste Gennaro, som er fisker, skal komme i land med dagens fangst. Da Gennaros båd har lagt til og losset sin fangst, sejler det unge par alene ud på havet for at nyde hinandens selskab.

Det trækker op til uvejr, og midt i en voldsom storm kæntrer Gennaros båd. Gennaro får reddet sig i land, men Teresina er forsvundet. Alle i byen regner hende for død, og Gennaro bliver beskyldt for at være ansvarlig for pigens død. Dog får Gennaro munken Fra Ambrosios forståelse og tilgivelse. Gennaro sejler igen ud på havet for at søge efter sin elskede.

Teresina er ikke død. Hun er blevet reddet af overnaturlige havnymfer, najader, der fører hende til deres hjem, Den Blå Grotte på øen Capri. Her forelsker havånden Golfo sig i Teresina og afviser hendes ønske om at komme tilbage til sin kæreste i Napoli. Golfo fortryller Teresina således, at hun glemmer alt om Gennaro og Napoli, og hun forvandles til en havnymfe.

Gennaro har dog ikke opgivet håbet om at finde sin kæreste, og han ankommer til Den Blå Grotte. Golfo forsøger at skræmme ham væk med både farer og fristelser, men Gennaro er viljestærk og glemmer ikke tanken

om sin elskede Teresina. Først kan Teresina slet ikke genkende Gennaro. Men da han tager den kristne medaljon frem, som munken Fra Ambrosio har givet ham med, husker hun pludselig både sin kærlighed til Gennaro, og hvem hun er. Fortryllesen er hævet. Den ægte kærlighed og kristendommen har sejret over den overnaturlige havånd Golfo.

Sammen vender Teresina og Gennaro tilbage til Napoli. Da byens befolkning forstår, at det er med kristendommen og kærlighedens magt, at det unge par har sejret, bliver de modtaget med glæde, dans og fest.

Elevspørgsmål

Hvilken rolle spiller kristendommen i ballettens handling?

Hvad tror du, at havnymferne og havånden Golfo er symbol på?

Hvorfor kan Teresina ikke huske, hvem hun er? Er hun forelsket i Golfo?

Har religion den samme plads i vores liv i dag, som den havde dengang?

Mødet med Napoli

I 1841 rejste Bournonville af sted på en stor udenlandsrejse, hvor han blandt andet besøgte Italien. Det var dog ikke en frivillig rejse. Bournonville blev tvunget til at tage orlov i en periode fra teatret, efter at han havde brudt alle regler om god opførsel. Da en af hans forestillinger blev pebet ud af publikum, beklagede Bournonville sin nød direkte fra scenekanten til kongen, som sad på sin plads i kongelogen. Dengang var det meget ukorrekt at tale direkte til kongen. Derfor fik Bournonville i en kort periode "stuearrest" fra teatret.

“Der blev liv i havnen, jeg så de halvnøgne fiskere med deres røde huer, jeg troede allerede at høre tambournerne: vi steg i land, og jeg lærte at kende et folkefærd af en forbavsende lystighed og originalitet. Jeg sprang i vejret og klappede i hænderne, og tiggerdrene, der bemærkede min glæde, hvinede højt i sky og vendte mølle i hundredvis omkring mig.”
Fra August Bournonvilles "Et Teaterliv".

Mødet med livet i den italienske fiskerby Napoli var en stor oplevelse for Bournonville. Han var betaget af be-

folkningen med det fyrige temperament. Den gådefulde bugt, som lå ud for byens kyst, virkede mystisk dragende på ham. Han besøgte også den berømte Blå Grotte på øen Capri ud for Napolis kyst. Han blev meget betaget af lyset og ekkoet i det store klipperum, og ud af denne betagelse opstod havånden Golfos overnaturlige rige.

“Den første følelse, der griber én, er glemsel af alt andet.”

Fra August Bournonvilles “Et Teaterliv”.

“Hvilket krystalspejl i stenens skarpe kanter! Hvilket ekko! Og hvor mystisk er ikke den stemning, der pludselig bortfjerner tanken om alt det, der udenfor i det bevægede verdensliv har glædet eller – krænket en!

[...] Jeg svømmede et par gange ud og ind, fra ånde verdenen til sollyset, og vendte igen tilbage til livet med en skat af indtryk og erindringer.”

Fra August Bournonvilles “Et Teaterliv”.

Også musikken, ikke mindst den italienske dans tarantellen, inspirerede Bournonville. Under opholdet i Napoli begyndte enkelte melodistykker at tage form i hans hoved. Med ud-

gangspunkt i tarantelmusikken blev de første idéer til hans nye ballet *Napoli* født.

“Tambourinen ranglede til en slags vise, der havde tarantellens rytme, men ord og melodi forsvandt i et gennemtrængende hvin. Vi stillede os i en grusdyng, og nu gik dansen for sig.”
Fra August Bournonvilles “Et Teaterliv”.

Da Bournonville kom tilbage til Danmark, gik han straks i gang med at skrive ballettens handling og koreografi. Musikken satte han hele fire komponister, heriblandt H.C. Lumbye og Niels W. Gade, til at skrive.

Det eksotiske Italien

Det var ikke kun Bournonville, der var fascineret af Italien og den italienske kultur. På den tid var Italien for den almindelige borger mange dagsrejser væk, og det liv, der her blev levet, var derfor også fremmed og spændende. Mange af nøglepersonerne fra datidens kunstneriske miljø rejste til landet på enten kortere eller længere ophold. Nogle bosatte sig der endog i lange perioder af deres kunstneriske virke. Set med datidens danske øjne rummede landet en historisk og kulturel rigdom, som var ukendt under de nordiske himmelstrøg. Modsat i dag blev Italien dengang anset som et yderst eksotisk og fremmedartet land.

Mange af de billedkunstnere, der besøgte Italien, havde fremstillet det brogede, sydlandske liv i deres malerier. Da de vendte hjem, kunne borgerskabet beundre billederne på flere af Københavns kunststudstillinger. Ud fra billedernes motiver mente man have et klart billede af, hvordan livet var i det fjerntliggende, farverige og sorgløse Middelhavsland. Men som det altid gør sig gældende med vores fortællinger om det eksotiske, var datidens billeder i allerhøjeste grad også en idyllisk og romantiseret fremstilling af det italienske liv. Skildringerne blev til i en blanding af oplevelser og drømme, af fakta og fantasi. Det samme gør sig gældende med Bournonvilles beskrivelse af livet i Napoli.

Bournonvilles ballet *Napoli* blev hurtigt meget populær blandt balletpublikummet i København. Siden hen er balletten også blevet populær på mange andre balletscener rundt omkring i verden. I dag regnes *Napoli* for at være Bournonvilles hovedværk og et typisk eksempel på både hans og periodens balletter.

Efterbehandling:

Hvad syntes du om balletten?
Hvad gjorde mest indtryk på dig?

Hvilke scenografiske og koreografiske virkemidler blev der brugt til at vise forskellen mellem virkeligheden (Napoli) og underverdenen (havånden Golfos rige)?

Ballettens ordbog

- Ballet d'action: Handlingsballet. Betegnelsen stammer fra 1700-tallet, hvor historien og ballettens udtryk gennem musik, dans og historie blev en enhed. Modsætningen til ballet d'action er *divertissement*, som er et kort danseindslag uden handling.
- Ballon: En dansers evne til at give indtryk af, at han i et spring stopper et øjeblik i luften.
- Barre: Stang i en balletsal. En klassisk træningstime starter altid med opvarmningsøvelser ved barren.
- Batterie: Alle springende dansetrin, hvor man laver hurtige skift med fødderne, mens man er i luften.
- Entrechat: Spring, hvor danseren krydser benene et vist antal gange foran og bagved hinanden, mens han er i luften.
- Mime: Kunsten at fortælle en historie, udtrykke følelser eller en stemning eller beskrive en handling ved hjælp af ansigtsudtryk, kropsholdning og gestus.
- Pas de deux: Dans udført af to dansere; findes også for tre dansere (pas de trois) osv.
- Piqué: Et trin, hvor danseren sætter af fra det ene ben og springer op på halv eller hel tå på det andet ben, hvis knæ holdes strakt.
- Pirouette: En eller flere drejninger af kroppen om sin egen akse, idet danseren står på ét ben (på halv eller hel tå).
- Port de bras: Måden at holde armene på. Grundstillinger, der svarer til føddernes positioner.
- Positioner: Benenes fem positioner er "rygmarven" i klassisk ballet. De fleste trin begynder og ender med en af disse fem positioner.
- Primaballerina: Solodanserinde.
- Tarantel: Hurtig italiensk dans i tredelt rytme, skiftende mellem dur- og mol-afsnit. Navnet forbindes med tarantel-edderkoppens bid. Ifølge folketroen bevirkede giften fra dens bid, at den angrebne dansede vildt, som i tarantel-dansen.
- Tutu: Skørt af flere lag tyl, silke eller nylon.

Det Kongelige Teater

© Det Kongelige Teater og
Musikken i Skoletjenesten
2006

Koreografi:

August Bournonville,

Koreografi 2. akt:

Dinna Bjørn

Scenografi: Søren Frandsen
og Ove Christian Pedersen

Tekst: Ulla Hahn Ranmar,
Musikken i Skoletjenesten

Foto © Det Kongelige Teater
Fotograf: Martin Mydtskov
Rønne og Per Morten
Abrahamsen

Forsidefoto: Scene fra Napoli

Layout: Skoletjenesten

 Skoletjenesten